

Op het Holland Festival afgelopen weekeinde twee bijzondere premières: Robin de Raaff belicht het leven van Marilyn Monroe achter de schermen en Johan Simons ontleedt Macbeth.

‘Macbeth’ uitgebeend en uitvergroot tot zijn bloederige essentie

Theater

Shakespeares **Macbeth** door Toneelgroep Amsterdam. Uitverkocht. Reprise 15 t/m 18/8. Inl: tga.nl

Door HERIEN WENSINK

Een samengebalde *Macbeth*, als een vuist. Shakespeares bloederigste koningsdrama wordt door regisseur Johan Simons bij Toneelgroep Amsterdam sterk beknot: hij stroopt de huid van het stuk en ontleedt het tot zijn bloederige kern. Met een paar dubbelrollen brengt hij de personages terug tot een minimum, en hij ontdekt zich van alle taalfranje. De vertaling van Hugo Claus werd door Koen Tachelet bekoet, en hij bedient zich van veel, soms gekmakende herhaling. Macbeth zit gevangen in een cirkel van geweld en draait rond in kringetjes; ontsnappen is onmogelijk.

De speelvloer suggereert een laboratorium. Maar het kan ook een rechtszaal zijn; een oorlogstribunaal. Macbeth, Banquo en Macduff dragen legergroen ondergoed; pas terug uit een oorlog. Het gele speelvlak wordt omringd door glazen vitrines. Daarachter een tribune waarop de acteurs en twee muzikanten (rechters? onderzoekers?) de handeling gadeslaan. Zo wordt Macbeths gekte en bloedorst gereconstrueerd. Als Shakespeares stuk is afgelopen, gaat de voorstelling nog even door; de acteurs ruimen de rotzooi op.

Dat is nodig, want in deze *Macbeth* worden liters nepbloed vergoten, kilo's aarde over het toneel uitgestort. Simons maakt er een primaire, bijna beestachtige vertoning van. In *Macbeth*, die zich een weg naar de Schotse troon moordt, schuilt een bloedorstig diep. Je ziet het in het zwegende lichaam van Fedja van Huêt: de rug gekromd, de schouders hoog, het hoofd in de nek teruggetrokken. Je voelt het beest onder zijn huid bewegen. Bezeten is hij, zijn brein krijgt geen grip op zijn moordlust. Met angstige verwondering bezien zijn ogen de daden die zijn lichaam begint.

Simons suggereert dat de mysterieuze heksen, die

Macbeth zijn fatale voorspelling doen, een waanbeeld zijn in zijn eigen hoofd. Hij laat hem een schizofreen gesprek voeren met zichzelf. Het ene moment steekt hij twintig keer op Banquo in, het volgende kruipt hij als een kind bij Lady Macbeth (Chris Nietvelt) op schoot. Er huizen twee zielen in zijn borst: de bloedorstige, en de angstige, die hunkert naar geborgenheid en troost. De eerste is sterker.

De doorgeslagen Vietnamveteraan; het is een aanrijpende, interessante regiekeuze, die vooral van Van

Holland Festival

Huêt een Olympische prestatie vergt: hij acteert twee uur lang op de toppen van zijn fysieke kunnen – zwendend, bevend, spugend, schreeuwend en schuimbekkend. Hij schmiert, gesticuleert en marcheert over toneel, of danst om zijn slachtoffers als kolonel Kurtz uit *Apocalypse Now*. Macbeth eindigt bedolven onder coniferen en potgrond, Van Huêt wrijft de aarde uit zijn ogen tijdens het applaus. Een imposante krachtover.

Maar Simons creëert ook afstand. Omdat Macbeth van meet af aan gestoord is, is er weinig ontwikkeling in diens personage. De gekte bouwt zich niet op, maar barst direct op vulkaansterkte los. Dat maakt ook de functie van Lady Macbeth diffuus. Is zijn moordlust eenmaal ontketend, dan lijkt haar rol te zijn uitgepleeld. Nietvelt heeft nog wel een mooie zelfmoordmonoloog (een toegevoegd tekstfragment van Sarah Kane), en stroopt in een ijzengewekend theatraal gebaar haar gezicht, een siliconen masker, af. Maar wat dat moet betekenen blijft ongewis.

Pas als zijn vrouw dood is, en Macbeth in het nauw raakt, mag Van Huêt een emotie aan het spectrum toevoegen: wanhoop. Hij smijt coniferen rond op toneel terwijl hij steeds het woord 'dood' zegt; schreeuwt, mompelt, vraagt of fluistert. Dan volgt, na bewondering en afschuw, uiteindelijk toch ook ontroering.

Fedja van Huêt levert als Macbeth bij Toneelgroep Amsterdam een Olympische prestatie. De rol van Lady Chris Nietvelt is diffuus. Foto Jan Versweyeld